

Román szereplők és kulturális elemek a kortárs spanyol irodalomban

Iliescu Gheorghiu, Catalina: Romanian Characters and Cultural Elements in Spanish Contemporary Literature = Transylvanian Review, Vol. XXIII, 2014, No. 3, 65–79. p.

A cikk a Spanyolországba irányuló román bevándorlás témájával foglalkozik. Megvizsgálja, hogy miként dolgozza fel ezt a témát tizenöt kortárs spanyol regényíró. A szerző a bevezetőben áttekinti az akkulturáció, azaz a kulturális asszimiláció lehetséges modelljeit. Ez a modell az alábbi részekből tevődik össze: asszimiláció (csak a befogadó társadalom szokásainak átvétele), integráció (ezen szokások átvétele a régiék megtartása mellett), szeparáció vagy szegregáció (csak a régi szokások megtartása) és marginalizáció vagy kirekesztődés (nem veszik át a szokásokat, de nem is tartják meg a régiéket). Az akkulturáció mértéke egyrészt a nyilvános (gazdasági és foglalkoztatási) környezetben mérhető, másrészt a magánszférában (társadalmi, vallási, családi kapcsolatok és értékek szintjén). A Spanyolországban élő románokra vonatkoztatva kutatók úgy találták, hogy a nyilvános szférában a románok inkább integrálódni szeretnének, míg a spanyolok az asszimilációt preferálják, a magánszférában pedig a románok a szeparációt választják, míg a spanyolok inkább a bevándorlók integrációját szeretnének látni.

Mivel a nyilvános szférában a románok az integrációt részesítették előnyben, a migrációs hullám első szakaszában pozitívan szemlélte őket a spanyol társadalom. Románia 2007-es uniós csatlakozása után azonban radikálisan megváltozott a helyzet. Korábban a spanyol munkaadók szorgalmuk, hatékonyságuk, fegyelmezettségük és alkalmazkodóképességük miatt szerették a román munkásokat, utána viszont a negatív médiakampány miatt romlott a megítélésük. A szervezett bűnözéssel, a korrupcióval, a koldulással és a gyermekkereskedelemmel kezdték el azonosítani a románokat, és ebben a média által felerősített előítéletek és általánosítások is szerepet játszottak. Ennek ellensúlyozására 2008-ban a román kormány („Helló, román vagyok, együtt klassz csapat vagyunk” szlogennel) multimédiás kampányt indított Spanyolországban, de nem igazán járt sikerrel. 2011-ben egy spanyol kutatóközpont felmérése úgy

találta, hogy a megkérdezett spanyolok 16,5%-a szerint a bevándorlók közül a románok a legkevésbé népszerűek, mivel bűnözéssel foglalkoznak, nem integrálódnak és erőszakosak.

Az, hogy a befogadó társadalom hogyan viszonyul a bevándorlókhoz, illetve hogy maguk a bevándorlók hogyan gondolnak önmagukra, két másik fontos tényezővel is mérhető. Az egyik a szociális hálózatok megléte a napi, állandó interakciók során, a másik pedig a művészi alkotások, különösen az irodalom. A diaszpórában élők identitását folyamatosan újraalkotják a diaszpórában élő írók művei, illetve a befogadó társadalom által a migránsokról írt művek. Ebben a cikkben a szerző csupán ez utóbbi csoportot vizsgálja tizenöt kortárs spanyol prózaíró munkásságában. Megnézi, hogy miként ábrázolják a román szereplőket ezekben az írásokban, és felteszi a kérdést, hogy vajon mindez egybeesik-e a spanyol társadalom vélekedésével, illetve befolyásolja-e bármilyen irányba a román diaszpóra identitáskeresését Spanyolországban.

A szerző téma alapján négy csoportba sorolja a vizsgált műveket: 1. Románia közelmúltja, a diktatúra bukása, a romániai társadalom; 2. a prostitúció, a koldulás és a bűnözés alvilága; 3. a román közösség Spanyolországban, integráció, nehézségek, mindennapi együttélés; 4. a vámpírok és Drakula. Az első kategóriában három művet említ a cikkíró: *Hotel Intercontinental* (Quim Monzó), *La libertad* (Ignacio Vidal Foch) és *Cornejas de Bucarest* (Miguel Sánchez Ostiz). Quim Monzó novellájának középpontjában az „Inter” hotel áll, a nyugati élet szimbóluma, amelyet sajtóközponttá alakítottak, és ahol az újságírók csapatosan várják a Nemzeti Felszabadítási Fronttal kapcsolatos fejleményeket. Vidal Foch könyve igaz történeten alapul, jól dokumentált próza, amely a szerző személyes élményeiből merít. Foch a diktatúra utolsó éveiben külföldi tudósítóként dolgozott Bukarestben. Pontosan idézi fel az akkori világ neveit, kommunista jelmondatait, politikai vicceit. Ostiz így jellemezte saját művét: „a regények regénye, multikulturális, multietnikai és meta-irodalmi” alkotás. Regénye igaz történetnek tűnik, de valójában kitálaltak a szereplők és félig-meddig fiktív kulturális utalások szerepelnek benne. Meghatározó szerephez jutnak a varjak, amelyek vészjósló háttérként szolgálnak a sötét karakterekhez. Ostiz leírja, hogyan buszoznak a románok három napon át a nyugati világba, milyen embertelen bánás-

módban van részük, ha papírok nélkül utaznak, milyen szedett-vedett szállásokon húzzák meg magukat.

A második kategóriába tartozó hat műben (többnyire krimikben) fordul elő a legtöbb román hivatkozás és szereplő: *La vida invisible* (Juan Manuel de Prada), *La Reina sin espejo* (Lorenzo Silva), *Natura quasi morta* (Carme Riera), *Tots els camins porten a Romania* (Ramón Usall y Santa), *El chico rumano* (Javier Alfaya), *La joven llegada del frío* (Luis Sanz Álvarez). Ezek közül csak Carmen Riera műve hagyományos krimi. Javier Alfaya története inkább szentimentális, és leegyszerűsíti a valóságot. Luiz Sanz Álvarez írása, aki maga is a Guardia Civil visszavonult tisztje, szinte már nem is tekinthető irodalmi alkotásnak, annyi benne a helyesírási hiba. Egyetlen értéke, hogy a szerző a saját szemével látta a román bevándorló nők vergődését a maffia karmában. Ramón Usall y Santa könyve társadalmi kérdéseket feszeget, és arra indítja az olvasót, hogy elgondolkozzon a migráció, az együttélés és az előítéletek kérdésén. Bár a cselekmény gyermekes, az írást szemmel láthatóan kutatómunka előzte meg. A szerző a román bevándorló férfiakat korábbi Securitate ügynökökként ábrázolja, a nők viszont vagy prostituáltak, vagy takarítónők, akikre kitoloncolás vár. J. M. de Prada krimijében a román szereplők egyike egy fiatal, újságot áruló cigánylány csecsemővel a karján, a másik pedig egy strici, aki prostitúcióra kényszeríti a lányait a hírhedt Casa de Campo-n Madridban. A szerző ezen a két szereplőn keresztül, felületesen írja le a spanyolországi bevándorlók életét. Lorenzo Silva bűnügyi regényében több román szereplő is feltűnik, de csak egyről kapunk pontosabb képet, az ügy koronatanújáról, egy benzinkutas fiatalemberről, aki folyékonyan beszél spanyolul, és Spanyolországot második hazájának tekinti.

A harmadik kategóriába négy művet sorol a cikk szerzője: *La ilusión* (Jaume Benavente), *Els trafecs d'en Ton* (Víctor Batallé), *Un milagro en equilibrio* (Lucía Etxebarria), *No me cuentes tu vida* (Luis García Montero). Az első két mű egyfajta célzott irodalom, amely leginkább oktatási célokra használható irodalomórán, és közhelyeket sorakoztat fel. Benavente egy fiatalkorú testvérpár történetét meséli el, akik egyedül kell, hogy boldoguljanak Spanyolországban. Nem sikerül azonban hitelesen bemutatni az emberi együttéléstől fakadó komplex problémákat, inkább

csak sztereotípiákból építkezik az író. A román szálból hiányzik a kutatómunka; valójában a spanyol média által közvetített képekből tevődik össze, és egyfajta leereszkedő, sajnálkozó módon ír a bevándorlók soráról. Hasonló hibába esik Víctor Batallé is, amikor a román bevándorlókat vagy gonosztevőként, vagy rendkívül magasan képzett emberként állítja be, és megfélemez a spanyolországi román kolónia többségéről, akik valójában munkásemberek átlagos iskolai háttérrel. Lucía Etxebarria realista történetet mutat be gyönyörű stílusban. A román szereplő, aki biológiából doktorál, semmilyen szempontból nem idealizált figura. Bár traumatikus gyerekkora volt, az író nem merül el a sajnálkozást keltő részletekben, hanem engedi, hogy a szereplő saját viselkedésén, gesztusain keresztül lássuk az életét. Ugyanakkor friss humorral kritizálja a spanyol társadalmat, a szokásokat és az előítéleteket. Luis García Montero regénye alaposan dokumentált szöveg, amely valós információkra épül a kommunizmus előtti és utáni Romániáról. Az autentikusságot románul beszúrt kifejezések, bevándorlóknak írt újságnevek, ételek, román ünnepek megemlézése biztosítja. A regény integráló szemléletet tükröz; nem exotikumként mutatja be a román bevándorlókat. Szó esik a román cigányok és a többi román bevándorló közötti ellentétről és gyűlöletről is.

Az utolsó kategóriában két cím található: *Las historias naturales* (Juan Perucho), *Historia abreviada de la literatura portátil* (Enrique Vilá-Matas). Perucho története a vámpírok mítoszán alapul, és hosszú irodalmi és filmes hagyományba illeszkedik; a gótikus műfajhoz tartozó műalkotás katalán helyszínen. Enrique Vilá-Matas könyve a 20. század elejének hangulatát és művészi köreit mutatja be, amelynek segítségével jobban megérthetjük a két világháború közötti irodalmi életet és a forradalmakat. A regény cselekménye a „Shandy-összeesküvés” körül forog. A román vonal megjelenése az „odradek” nevű természetfeletti erőnek köszönhető, aki egyfajta visszataszító múzsa. Az odradekek Trieszt föld alatti utcáin közlekednek, és ráülnek az írók vállára. A regény Kelet-Európát titokzatos és összeesküvésre alkalmas területnek ábrázolja.

Összefoglalóan elmondható tehát, hogy az irodalmi produktumokban a román bevándorlók gyakran bűnözőként vagy áldozatként, de mindenképpen fekete-fehér figuraként bukkannak fel. A spanyolor-

szági bevándorlást leginkább a romániai szegénységgel és korrupcióval, illetve emberkereskedelemmel magyarázzák. Nem jellemző, hogy alapos kutatómunka előzné meg az irodalmi művek születését, inkább csak a médiából tájékozódnak a szerzők, nem pedig archívumokból vagy személyes beszélgetésekből. A vizsgált regényekben tükröződik a spanyol társadalom félelme a mássággal szemben, illetve a román bevándorlók negatív megítélése Románia uniós csatlakozása után. Ugyanakkor a bevándorlók többségét, az alsó középosztálybelieket, az építőiparban dolgozókat nem mutatják be, pedig ők alkotják az állandó román lakosság nagy részét Spanyolországban.

Pethő-Szirmai Judit

KISEBBSÉGEK KULTÚRÁJA

A keresztény Róma mítosza és a Római Tanulmányok Intézete: kísérlet a fasiszmus és a katolicizmus szintézisére

Aramini, Donatello: The Myth of 'Christian Rome' and the Institute of Roman Studies: An Attempted Synthesis of Fascism and Catholicism. = Journal of Contemporary History, Vol. 50, 2014, No. 2, 188–215. p.

A cikk a Római Tanulmányok Intézete által indított számtalan kezdeményezés egy szeletét elemzi. Ez az intézmény szorosan együttműködött a fasiszta rezsim politikai kultúrájával és hatalmi ambícióival azáltal, hogy támogatta és befolyásolta a rómaisággal (*romanità*) kapcsolatos retorikát és a „harmadik Róma” szimbólumainak és mítoszáinak kiaknázását. Az 1930-as években bizonyos olasz értelmiségiek és a Vatikán egyes magas beosztású személyei a keresztény Róma mítoszának dicsőítésével igyekeztek megalkotni a fasiszta és a katolikus ideológia szintézisét. A náci Németországhoz való közeledés és a II. világháború során egyenesen küldetésüknek tekintették, hogy átpolitizálják a vallást, a politikát pedig egyfajta szakrális jelleggel ruházzák fel. Bár végül elbuktak, ez a politikát és a vallást kibékítő erőfeszítés megmutatta, hogy milyen összetett volt e két szellemi erő viszonya a fasiszmus alatt.

A Római Tanulmányok Intézetének tevékenységét viszonylag keveset vizsgálták korábban a történészek. Ha mégis, akkor vagy azt bizonygatták, hogy az Intézet tevékenységének semmi köze nem volt a rezsim propagandájához, vagy éppen ellenkezőleg, azt állították, hogy teljesen egybefolyt a fasiszta politikai kultúrával. A jelenlegi vélekedés szerint az Intézet közel állt ugyan a rezsimhez, de nem volt igazán része annak; az volt a feladata, hogy Róma modern kori mítoszákat katolikus-fasiszta perspektívából terjessze. A „rómaiság” eszméjére sem csupán propagandaeszközként tekintettek, hanem inkább egyfajta egyesítő ideológi-